

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ VE ÇALIŞANLARINDA
AKCİĞER HASTALIKLARININ SİGARA İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ÇİMRİN, A., ERGİN, S., AKKOÇLU, A., ÖZTÜRK, R.

ÖZET: 1984-1985 öğrenim yılında Üniversitemiz Tıp Fakültesi öğrencileri ve hekim dışı çalışanlarından total 1083 kişiye anket uygulanarak özgeçmişlerinde geçirilmiş yada halen var olan akciğer hastalıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı grupta sigara içme dağılımı ile sigara kullanma alışkanlığı süre ve miktar olarak saptanmak istenmiştir.

Sonuçta sigara içme alışkanlığı öğrencilerde %21.2, hemşirelerde %20, memurlarda %43,7, hizmetlilerde %56.8 olarak belirlenmiştir. Sigara içen ve içmeyen gruplar arasında mevcut solunumsal yakınmalarda anlamlı istatistiksel farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$).

ABSTRACT: Arif Hikmet ÇİMRİN, Sevin ERGİN, Atilla AKKOÇLU, Raşit ÖZTÜRK, Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Dept. of Chest Diseases and Dept. of Communitie Medicine. Survey of relationship between chest disease and smoking in Dokuz Eylül University workers and students.

It has tabulated chest disease history by questionnaires results from Dokuz Eylül University student and official workers (Total 1083) in 1984-1985. Smoking habits of the same group was also recorded.

It has been found smoking habits 21.2% in students, 20% in nurses, 43.7% in official workers and 56.8% in workers. As a result there have been found correlation between smoking habits and chest disease in all group ($p < 0.05$).

Anahtar sözcükler: Akciğer hastalıkları, sigara içimi, tıp öğrencileri ve çalışanları.

Key words: Pulmonary diseases, smoking, medicine student and workers.

Ülkemizde çocukluk döneminde geçirilen solunum sistemi hastalıklarının veya diğer hastalıkların solunumsal komplikasyonlarının yetersiz tedavisi, erişkin dönemde sık sık akut solunum sistemi enfeksi-

Doç.Dr.S. ERGİN, Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Doç.Dr.A. AKKOÇLU, Uz.Dr.A.ÇİMRİN, Dr.R.ÖZTÜRK, Dokuz Eylül Üniversitesi
Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı.

yonlarına maruz kalma, küçük yaşlarda başlayan sigara alışkanlığı, sosyoekonomik durum bozukluğu, hava kirliliği gibi nedenler erişkin dönemde de solunum sistemi hastalıklarının önemli mortalite ve morbidite nedeni olmasına yol açmaktadır.

Toplumumuzda 1945 yılında 15 yaş üzerindeki nüfusun kişi başına yılda sarfettiği tütün miktarı 1.2 kg iken, 1983 yılında 3.3 kg olarak bulunmuştur(1).

İlk kez 1928 yılında kanserin sigara içenlerde içmeyenlere oranla daha sık görüldüğü ileri sürülmüştür(2). Bu konuda bilimsel araştırmalara geçiş daha sonra olmuş, 1960 yılından itibaren bilimsel olarak sigara ile kanser, kronik akciğer hastalıkları, kalp hastalıkları arasındaki ilişkiler ortaya konmuştur. 1979 yılında Dünya Sağlık Örgütü çalışmalarında sigara alışkanlığı ve buna bağlı hastalıkların bir salgın olduğu resmen vurgulanmıştır(2).

Çeşitli araştırmalar özellikle 13-19 yaş arasında sigaraya başladığını göstermiştir. Sigara içimi psikologlar tarafından bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Sigarayı elde etme ve içme isteğini, arkadaşları taklit etme, rahatlama hissi gibi pozitif etkenlerle, sigaranın zararlı etkisi ve hastalıkların oluşumunda rolünde bilinmesi gibi negatif etkenler yönlendirir. Anlaşılacağı gibi sosyal çevre, sigara içiminde kişiyi etkileyen en önemli faktördür.

MATERYAL METOD: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci, hemşire, memur ve hizmetlileri oluşturulan anket ile değerlendirildi. Mevcut 1278 öğrenci ve çalışanın 1083(%84.8) üne uygulanan bu form ile daha önce geçirilen akciğer hastalıkları ve geçirilme yaşı belirlenmeye çalışıldı. Ayrıca sigara içme alışkanlığı, kullanma süresi ve günlük içilen miktar olarak incelenirken son bir yıl içinde solunum yollarına ilişkin yakınması olanlar saptandı.

BULGULAR: A-Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akciğer Hastalıkları ve sigara kullanımına ilişkin bulgular:

Tıp Fakültesi öğrencilerinin öz geçmişinde akciğer hastalıkları öyküsü belirlenmek istenildiğinde 116(%12.9) öğrencinin Bronşit, 37(%4.1) öğrencinin pnömoni, 8(%0.9) öğrencinin tüberküloz geçirdiği görülmektedir(Tablo 1).

Geçirilmiş akciğer hastalığı	Sayı(X)	%(XX)
Akut	98	10.9
BRONŞİT Kronik	18	2.0
Toplam	116	12.9
Pnömoni	37	4.1
Tüberküloz	8	0.9
Bronş Astması	4	0.5
Anket dolduran toplam öğrenci sayısı	893	

(X): Hasta sayısı değil, hastalık sayısıdır.

(XX): Yüzde değeri, anket dolduran öğrenci sayısına göre hesaplanmıştır.

Tablo 1: Öğrencilerin özgeçmişlerindeki akciğer hastalıkları öyküsü.

Akciğer hastalığı	Bronşit		Pnömoni		Tbc	Bronş astma başlangıç yaşı
	Sayı	%	Sayı	%		
Yaş dönemi						
0- 3						
Süt çocukluğu	15	12.9	14	34.3	-	
4- 6	10	8.6	8	21.6	-	
Oyun çağı						
7-12	23	19.8	8	21.6	-	2
İlkokul çağı						
13-15	16	13.8	1	2.7	2	2
Ortaokul çağı						
16-18	16	13.8	1	2.7	3	
Lise ve deng.Y.öğr						
Yüksek öğrenim	17	14.7	1	2.7	3	
Bilinmeyen	19	16.4	4	10.9	-	
T O P L A M	116	100	37	100	8	4

Tablo 2: Öğrencilerin özgeçmişlerinde varolan akciğer hastalıklarının geçirilme yaş dönemlerine göre dağılımı.

Sözü edilen hastalıkların yaş gruplarına göre dağılımında, gerek bronşit ve gerekse pnömoni olarak tanımlanan öykülerin çocukluk döneminde yoğunlaştığı, pnömoninin en yüksek düzeyinin 0-3 yaş döneminde olduğu, tüberkülozun ise 13-15 yaş grubundan sonra görülmeye başladığı dikkati çekmektedir(Tablo 2).

Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme oranı ve sınıflara göre dağılımı incelendiğinde, kliniğe geçiş yılları ile birlikte sigara içilmesinde artış dikkati çekmektedir. Ankete yanıt veren 893 öğrenciden 189(%21.2)'u sigara içmektedir (Tablo 3)

SINIF	Sigara içen Öğrenci	Ankete katılan	Sigara içme yüzdesi
1. sınıf	32	226	14.2
2. sınıf	35	210	16.7
3. sınıf	50	198	25.3
4. sınıf	37	120	30.8
5. sınıf	12	59	20.3
6. sınıf	23	78	29.5
Toplam	189	893	21.2

Tablo 3: Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sigara içme dağılımı.

Sigara içimi ile cinsiyet arasındaki ilişki değerlendirilmek istenildiğinde sigara içen 189 öğrenciden 14(%65.6)'ünün erkek olduğu görülmüştür(Tablo 4).

	Kız	Erkek	Toplam	Kız(%)	Erkek(%)
Sigara içen	65	124	189	34.4	65.6
Sigara içmeyen	331	373	704		
Toplam	396	497	893		

Tablo 4: Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sigara içimi ile cinsiyet arasındaki ilişki.

Günlük sigara miktarı(adet)	1-5	6-10	11-16	17-20	21 ve	Toplam
içim süresi (yıl)						
1 yıl ve daha az	14	9	-	1	-	24
2-4 yıl	19	36	15	16	4	90
5 yıl ve üzeri	9	17	18	20	11	75
Toplam	42	62	33	37	15	189

Tablo 5: Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sigara kullanımının toplam süresi ve günlük miktar olarak dağılımı.

Tablo 5'de görüldüğü gibi sigara içen öğrencilerin 90(%47.6)'ı 2-4 yıldır, 75(%39.7)'i 5 yıl ve üzerinde sigara içmektedir. Sigara kullanma alışkanlığının süresi ortalama 470.91 yıldır. Sigara kullanımında günlük miktar değerlendirildiğinde ise 62(%32.8) öğrencinin günde 6-10 adet sigara içtiği belirlenmiştir. Günde bir paket ve üzerinde sigara içen öğrenci sayısı ise 15(%7.9)'dir.

Son bir yıl içinde solunumsal yakınması olan bireyler saptanmaya çalışılmıştır. Belirlenen yakınmaların sigara içme ile ilişkisi istatistiksel analize tabi tutulmuş ve anlamlı sonuçlar ayrıntılı olarak Tablo 6'da verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi sigara içen 189 öğrencinin %80.4'ünde yakınma varlığı dikkati çekmektedir. Yakınmalarda ilk üç sırayı balgam çıkarma, yorgunluk, halsizlik ve sürekli öksürük olmaktadır. Tüm yakınmalar sigara içenlerde, içmeyenlere oranla anlamlı derecede fazladır($P < 0.05$).

Personelde Solunum Yolu Hastalıkları ve Sigara İçmeye İlişkin

YAKINMA	Sigara içen		Sigara içmeyen		Toplam		İstatistik analiz
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Öksürük	26	13.8	12	1.7	38	4.3	(X)
Balgam çıkarma	48	25.4	20	2.8	68	7.6	(X)
İştahsızlık kilo kaybı	19	10.1	6	0.9	25	0.6	
Yorgunluk hal.	92	16.9	23	3.3	55	6.2	(X)
Gece terlemesi	6	3.2	5	0.7	11	1.2	
Göğüs ağrısı	2	1.0	3	0.3			
Balgamla karışık kan gelmesi	19	10.1	7	1.0	26	2.9	(X)
TOPLAM BİREY	189		704		893		

(X): $P < 0.05$

(.): Yüzde değerleri kolon toplam bireyler gözönüne alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 6: Öğrencilerden son bir yıl içinde yakınmaları olanların sigara içme durumuna göre dağılımı.

Bulgular: Araştırmamızda ankete yanıt veren 190 çalışanın %5.2'sinde öz geçmişte bronşit öyküsü saptanmıştır. Pnömoni öyküsü ise %2.7'dir. Tablo 7 gözden geçirildiğinde sigara kullanma oranları; hizmetlilerde %66.8, memur kesiminde %43.7 ve hemşirelerde %20 olarak dikkati çekmektedir.

	Sigara içen	Ankete katılan	Sigara içme oranı
Hizmetli	42	74	56.8
Memur	31	71	43.7
Hemşire	9	45	20.0
TOTAL	82	190	43.2

Tablo 7: Hastane çalışanlarında sigara içme dağılımı.

Çalışanlarda sigara kullanımının süre ve günlük miktar olarak dağılımı Tablo 8'de görülmektedir. Hizmetlilerde sigara kullanım süresi 5 yıl üzerinde yoğunlaşırken, hemşirelerde bu sürede sigara içimine rastlanmamıştır. Ayrıca çalışanların ortalama sigara kullanma süresi ve içilen günlük sigara miktarları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Günlük miktar (Adet günlük) Sigara içme süresi	1-5	6-10	11-16	17-20	20 ve	Toplam
1 yıl ve daha az	-	1	2	1	-	4
2-4 yıl	-	2	1	-	-	3
5 yıl ve üzeri	2	14	5	12	2	35
TOPLAM	2	17	8	13	2	42
1 yıl ve daha az	-	3	1	-	-	4
2-4 yıl	4	7	2	3	-	16
5 yıl ve üzeri	-	4	-	6	1	11
TOPLAM	4	14	3	9	1	31
1 yıl ve daha az	-	2	-	1	-	3
2-4 yıl	1	1	4	-	-	6
5 yıl ve üzeri	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	1	3	4	1	-	9
GENEL TOPLAM	7	34	15	23	3	82

Tablo 8: Hastane çalışanlarının sigara içme süresi ve günlük sigara miktarı dağılımı.

Personel	Ortalama sigara içme süresi(yıl)	Ortalama günlük içilen sigara miktarı(adet)
Hizmetli	6=1.3	14=1.1
Memur	4=0.7	12.0.6
Hemşire	2=0.9	2.14

Tablo 9: Hastane çalışanlarının ortalama sigara içme süresi ve günlük sigara miktarı.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA: Ülkemizde bebek ölümlerinin başlıca nedeninin pnömoni olduğunu bilmekteyiz. Tablo 2'de görüldüğü gibi süt çocukluğu döneminde geçirilen pnömoni oranı en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Bu sonuç geçmiş yıllarda ülkemizde koruyucu hekimlik ve çocuk bakımı standartlarının daha da belirgin olan yetersizliğini vurgulaması yanında, solunum sistemi adafaa mekanizmalarının bozularak solunumsal hastalıkların sık görülmesi ve/veya kronikleşmesinin bir nedenini de açıklamaktadır.

Akgün ve arkadaşlarının İzmir'de yedi lisede yaptıkları çalışmada sigara içme oranı %20 olarak bulunmuştur(1). Aynı yaş grubunda Ulusoy ve arkadaşlarının yaptığı başka bir çalışmada sigara içme oranının birinci sınıflarda %7, ikinci sınıflarda %25, üç ve dördüncü sınıflarda %40 bulunduğu bildirilmiştir(1). Menemenli ve arkadaşları 1980 yılında Tıp Fakültesi beş ve altıncı sınıf öğrencilerinden erkeklerin %53'ünün kızların %67'sinin sigaraya son beş yıl içinde başladıklarını göstermişlerdir(1). Ayrıca Borland ve Rudolph 1968-1974 yılları arasında Amerika Birleşik Devletlerinde yaptıkları çalışmada düşük sosyoekonomik düzeyli çocuklarda sigara içmeye eğilimin daha fazla olduğunu(3), yapılan başka bir çalışmada eğitim düzeyi arttıkça sigara içme oranının azaldığı gösterilmiştir(4).

Tablo(3,4 ve 5) görüldüğü gibi Tıp Fakültesi öğrencilerinin %21.2'sinin sigara içtiği, sigara içenlerin %65.6'sının erkek olduğu ($p < 0.05$), ayrıca 1-4 yıldır sigara içenlerin %77.8'inin günde beş adet üzerinde sigara içtiği, son vınıfa yaklaştıkça sigara içme oranının da arttığı saptanmıştır. Araştırma grubunun 17-22 yaş grubunda olduğu dikkate alınırca, yukarıda değinilen psişik ve sosyal faktörler yanında sınıf büyüdükçe artan mesleki stres duygusunun da sigara içme oranının arttardığı söylenebilir.

Hastanemiz yardımcı sağlık personelinde durum nasıl dır ?

Tablo 7 ve 8'de hemşirelerde %20, memurlarda %43.7 ve hizmetlilerde ise %56.8 oranında sigara kullanıldığını, memurlarda %43.7 ve hizmetlilerde ise %56.8 oranında sigada kullanıldığını 5 seneden uzun süre sigara kullanımının memurlarda %35 iken hizmetlilerde %83.6 olduğu görülmektedir. Toplumumuzda sigara erişkin erkekler arasında yaygın olarak kulla-

nılmaktadır. Ancak son yıllarda ülkemizde çalışan hanımlar, özellikle genç erişkin grupta da sigara kullanma oranının arttığı bilinen bir gerçektir. Memur ve hizmetliler arasında uzun süreli ve günde beş adedin üzerinde sigara kullanımının fazla oranda olmasının temel nedeni Borlad ve Rudolph'un çalışmaları ile uyum gösteren düşük sosyoekonomik düzey beraberinde sigara kullanımının fazla olduğu sosyal çevre olsa gerektir.

Sigaranın yarattığı sağlık problemleri değişik yaş gruplarında incelenmiş ve hala incelenmektedir. Örneğin Bewley ve Bland'ın 10-12.5 yaşlarındaki 14032 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada günde bir veya haftada bir sigara içenlerde dahi sigara içmeyenlere göre öksürük oranı anlamlı olarak yüksek bulunmuştur(5). Ayrıca Rush tarafından yapılan başka bir çalışmada öksürük, balgam çıkarma, hırıltılı solunum gibi yakınmaların sigara içenlerde, içmeyenlere oranla ciddi artışı yanında fonksiyonel ve histolojik bozukluk la saptanmıştır(6).

Öğrencilerin arasında son bir yıl içinde ortaya çıkan öksürük, balgam çıkarma, halsizlik, kilo kaybı, hemoptizi gibi yakınmalar araştırıldığında; sigara içen grupta bu tip yakınmaların içmeyen gruba oranla istatistiksel olarak anlamlı artışı($p < 0.05$), sigaranın solunum sistemi hastalıklarına zemin hazırlayan önemli faktörlerden birisi olduğunu bir kez daha göstermiş ve yukarıda belirtilen çalışmaların sonuçlarını desteklemiştir.

Bulgularımız verilen sağlık eğitimine rağmen sigara kullanımının hala önemli bir problem oluşturduğunu göstermektedir. Çözülenebilmesi için ülke çapında etkin ve aktif bir çalışma programının sürdürülmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKLAR

1. Tütün ve Sağlık, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni., 4:4-5 Ekim 1986.
2. Sungur, C. Tütün ve İnsan Alışkanlığı. Tüberküloz ve Toraks. 1980;28: 3-4: 89-90.
3. İlker, O. Erken Yaşta Sigara Alışkanlığı. Tüberküloz ve Toraks. 1980; 28:3-4: 159-62.
4. Köksal, C. Sigara Alışkanlığının Psiko-Sosyal Sebepleri. Tüberküloz ve Toraks. 1980; 28:3-4: 180-84.
5. Akyol, T. Sigara ve Kronik Bronşit. Tüberküloz ve Toraks. 1980; 28:2-4: 129-34.